

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten kan inte ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna i landet. Information bör sökas också från andra källor.

Mänskliga rättigheter i Hongkong 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Hongkong är ett rättssamhälle med generellt sett god yttrandefrihet men med begränsat folkligt inflytande. Den politiska demokratin saknar fortfarande viktiga element. Även om Hongkong som en del av Kina styrs enligt principen ”ett land – två system” finns ännu inte allmän och lika rösträtt. Det ständiga utskottet i Kinas nationella folkkongress har uttalat att allmän och lika rösträtt ska kunna tillämpas vid valen av regeringschef 2017 och till parlamentet 2020. Under året har parlamentet godkänt rösträttsreformer för valen 2012 som är ett, om än otillräckligt, steg mot detta mål. Den viktigaste politiska frågan i Hongkong SAR (Special Administrative Region) gäller relationen till Peking och upprätthållandet av Hongkongs autonoma ställning enligt principen *ett land, två system* som slås fast i Hongkongs minikonstitution – Basic Law.

Hongkong lever upp till högt ställda krav på yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet och erbjuder även ett gott skydd för de flesta ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Trots en allmän välståndsökning under det senaste decenniet förblir välståndet ojämnt fördelat. I vissa fall har ojämlikheterna i levnadsförhållanden mellan olika delar av befolkningen förvärrats under senare år. Regeringens tillämpade princip att marknaden, snarare än samhället, ska styra utvecklingen begränsar tillgången på politiska instrument att ta itu med dessa problem.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Före Hongkongs återlämnande till Kina den 1 juli 1997, hade Storbritannien för Hongkongs räkning ratificerat sex av de centrala MR-konventionerna.

Dessa är:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR)
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR)
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (ICERD)
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW)
- Konventionen mot tortyr (CAT), samt
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC)

Kina har accepterat att dessa konventioner är fortsatt tillämpliga i Hongkong samt att rapportering sker till FN:s konventionskommittéer om MR-läget.

Denna rapportering sänds dock in via Peking.

År 2008 ratificerade Kina konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och gjorde därvid ett uttalande med innebörd att konventionen även äger tillämpning på Hongkong.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Hongkong är ett rättssamhälle, i vilket rätten till liv och kroppslig integritet generellt sett respekteras.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades i Hongkong 1993.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Hongkong upprätthåller stor respekt för rätten till frihet och personlig säkerhet vad gäller de egna medborgarna.

Det finns dock enstaka exempel på hur medborgare i andra länder som försökt komma in i Hongkong istället, och under oklara omständigheter, hamnat i händerna på myndigheter i Kina. Ett antal av Hongkongs oppositionspolitiker har svårigheter att utnyttja den rätt att resa fritt i Kina som normalt tillkommer alla medborgare i Hongkong. Dessa politiker klagar regelmässigt över att

Hongkongs regering inte tillräckligt kraftfullt protesterar mot detta hos centralregeringen i Peking.

Samma politiker samt en del personer aktiva i frivilligorganisationer har på oklara grunder även vägrats inresa i Macao.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Rättsväsendet i Hongkong, med dess självständiga institutioner uppbyggda efter brittisk förebild, är den viktigaste garantin för att Hongkong ska förbli en rättsstat. Domarkåren har alltså ett betydande inslag av domare från andra länder med Common Law-system.

Under 2010 utsågs en ny ordförande i Högsta Domstolen.

Utnämningsproceduren hanterades väl, och utan någon synlig inblandning från centralregeringen i Peking. Den nye ordföranden anses lika integer som sin respekterade föregångare.

Polisväsendet är mycket väl fungerande och i stort sett fritt från korruption. Viss kritik har riktats mot en sjunkande utbildningsnivå hos poliskåren.

En mycket kraftfull anti-korruptionskommission har bidragit till att Hongkong betraktas som ett av de "renaste" samhällena i Asien.

7. Strafffrihet

Strafffrihet förekommer sannolikt inte i Hongkong.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet har starka traditioner i Hongkong.

Även om det från tid till annan förekommer påståenden om självcensur hos media är mångfalden och friheten i massmedia påfallande. De flesta religiösa samfund finns representerade i Hongkong och kan verka fritt. Falun Gong har ett mindre antal anhängare som tillåts att sprida information om sin verksamhet på några allmänna platser.

Det finns en tradition att genomföra stora manifestationer i Hongkong på 1 maj, årsdagen av Tiananmen-massakern 4 juni samt på dagen för Hongkongs återlämnande till Kina 1 juli. Dessa manifestationer, som speciellt den 4 juni ofta är mycket stora, genomförs i allmänhet på ett värdigt sätt.

I samband med beslut i parlamentet, LegCo, om byggande av en snabbjärnväg till Kina, ägde i början av 2010 stora protestmanifestationer rum utanför parlamentsbyggnaden. Dessa blev delvis något våldsamma och ledde till anklagelser om polisbrutalitet. Viss begränsning i rätten att överlämna petitioner till representanter för det kinesiska förbindelsekontoret har införts. Däremot tillåts normalt protestaktioner utanför samma kontor.

I sin regeringsförklaring i oktober 2010 förklarade regeringschefen Donald Tsang att han inte kommer att lägga fram något lagförslag mot så kallad subversiv verksamhet under återstoden av sin mandatperiod fram till mitten av 2012. Ett tidigare lagförslag ledde 2003-2004 till omfattande protester och tvingade ansvarig minister att avgå.

Enligt Hongkongs grundlag ska regeringen lägga fram förslag om en lag som förhindrar ”subversiv verksamhet”. Många bedömare har hävdad att en sådan lag riskerar att undergräva Hongkongs yttrandefrihet.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Demokratiseringen av Hongkong är av ganska sent datum och tog fart först efter undertecknandet av överenskommelsen mellan Storbritannien och Kina år 1984 om Hongkongs återlämnande. Sedan dess har en ständig kamp om införande av allmän och lika rösträtt förts. De partier som förespråkar en snabb demokratisering har regelmässigt fått c:a två tredjedelar av rösterna i varje val.

Sedan Nationella Folkkongressens ständiga utskott i Peking meddelat att allmänna val av regeringschefen och till parlamentet kan införas 2017 och 2020 har diskussionerna under 2010 fokuserats på vilka steg som kan tas mot detta mål vid valen 2012.

Efter överläggningar mellan ett av de demokratiska oppositionspartierna, Democratic Party, och det kinesiska förbindelsekontorets i Hongkong ledning träffades i juni 2010 en överenskommelse som ger alla röstberättigade Hongkongbor två röster vid parlamentsvalen 2012, en i de geografiska valkretsarna och en i s.k. funktionella valkretsar som främst består av företrädare för olika yrkesgrupper. Tidigare var det endast ca 200.000 Hongkongbor (samt även företag) som hade rösträtt i de funktionella valkretsarna varför överenskommelsen måste betraktas som ett steg mot full demokratisering av Hongkong. Målet för den demokratiska oppositionen är dock alltjämt att helt avskaffa de funktionella valkretsarna.

Även efter att allmän och lika rösträtt införts kommer Hongkong inte att kunna kallas en parlamentarisk demokrati. Regeringen har inget givet

parlamentariskt underlag och har därför ofta svårt att genomföra sina politiska planer. Parlamentet kan stoppa lagförslag men får t.ex. inte fatta beslut om utgiftsökningar.

Ny regeringschef kommer att utses 2012. Vederbörande kommer att utses av en elektorsförsamling som är 50 procent större än vad som var fallet vid valet 2007. Fortfarande kommer dock centralregeringen i Peking att ha ett avgörande inflytande över vem som blir vald.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetslösheten i Hongkong är förhållandevis låg, ca 4 procent. En stor andel av arbetskraften arbetar dock i låglöneyrken. Medianlönen är ca 10 000 HKD (ungefär lika mycket i SEK) och har inte nämnvärt förändrats på tio år. Det ökande välståndet är således mycket ojämnt fördelat och de stora skillnaderna mellan rika och fattiga har kritiserats av FN:s ESK-kommitté i samband med granskningen av Hongkongs efterlevnad av konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Fackföreningarna har en relativt svag ställning i Hongkong med en organisationsgrad på drygt 20 procent, delvis beroende på att det finns två konkurrerande organisationer – en som till stor del styrs av mot centralregeringen i Peking lojala krafter och en oberoende fackförening. Kollektivavtal är ovanliga. Under 2010 har regeringen presenterat ett lagförslag om minimilön som f.n. diskuteras i parlamentet. Strejker är tillåtna men det är relativt vanligt förekommande att arbetskontrakt stipulerar att arbetsnedläggelse är en grund för uppsägning. Regeringen har aviserat att man under 2011 kommer att presentera en arbetstidslag.

Hongkong har ratificerat samtliga grundläggande ILO-konventioner – fyra av dem (bland annat 87 och 98) på den brittiska tiden.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den offentliga sjukvården är väl utbyggd och med låga avgifter enligt brittisk NHS-modell. Ingen får vägras sjukvård på grund av bristande betalningsförmåga. Tjugo procent av Hongkongs budget går till hälsovården, som måste anses vara i världsklass.

12. Rätten till utbildning

Skolgång upp till gymnasium är avgiftsfri eller i vissa fall avgiftsbelagd enligt starkt subventionerade taxor. Högskoleundervisningen är i asiatisk toppklass med åtta universitet och med relativt goda möjligheter till stipendier för mindre bemedlade elever. Utbildningssystemet kan i alla avseenden sägas hålla en mycket hög standard med god tillgänglighet för alla.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Hongkongs största sociala problem är den bristande tillgången på bostäder till ett överkomligt pris. En dryg tredjedel av befolkningen bor i statssubventionerade bostäder, men efterfrågan på bostäder till rimligt pris ökar kraftigt. På grund av en stigande efterfrågan från relativt förmögna fastlandskineser har fastighetsmarknaden under senare år ensidigt inriktat sig på att producera lyxbostäder. Regeringen har aviserat att man i 2011 års budget kommer att öka anslagen till bostadspolitiska åtgärder.

Hongkong placerar sig på 21:a plats på UNDP:s Human Development Index, före länder som Österrike och den forna kolonialmakten Storbritannien.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

All relevant lagstiftning innehåller principen om likabehandling mellan män och kvinnor. Det förekommer dock relativt ofta rapporter om att kvinnor som just fött barn riskerar särbehandling på arbetsmarknaden. En särskild kommission, Equal Opportunities Commission, arbetar med att genom övervakning och rådgivning få bort sådana inslag från offentlig förvaltning, där många kvinnor finns, också på framträdande platser. Gruppen välutbildade kvinnor är stor, och kvinnor innehar förhållandevis många framträdande platser även inom näringslivet. Kvinnor är dock underrepresenterade i politiken. I regeringen är fyra av 15 ministrar kvinnor och i parlamentet är tio av 60 ledamöter kvinnor.

Ett problem som uppmärksammas allt mer under senare år är våld mot kvinnor i nära relationer. Efter en skärpning av lagstiftningen 2008 har antalet fall som lett till åtal ökat och stödet till utsatta kvinnor förbättrats.

15. Barnets rättigheter

Den kritik som riktats mot Hongkongs bristande efterlevnad av barnkonventionen har handlat om att barn ofta får leva skilda från sina

föräldrar som arbetar i Hongkong. Detta gäller i huvudsak arbetskraft från fastlandet.

En del fall av bristande tillsyn av minderåriga barn har väckt medial uppmärksamhet under 2010. Myndigheterna tycks i samtliga fall ha agerat mycket beslutsamt. Rapporter har också förekommit om ”compensated dating” med minderåriga flickor som utannonserat sina tjänster på internet. Även här har myndigheterna gjort ingripanden.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Hushållsanställda från främst Filippinerna och Indonesien (ca 300 000 personer) är underkastade strängare immigrationsbestämmelser än annan utländsk arbetskraft. Så omfattas t ex dessa personer inte av rätten att få permanent uppehållstillstånd efter sju år vistelse. F.n. pågår en process i ett fall som syftar till att rättsligt pröva dessa reglers överensstämmelse med Hongkongs åtaganden under relevanta internationella konventioner.

Hongkongs befolkning är till stor del invandrare, främst från det kinesiska fastlandet. Etniskt och religiöst betingad diskriminering är ovanlig. Efter återföreningen har endast personer med etnisk kinesisk bakgrund tillträde till de högsta ämbetena.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

I ett utslag i Högsta domstolen från 2005 slogs fast att Hongkongs lagstiftning om en åldersgräns på 21 år för sexuellt umgänge mellan personer av samma kön innebar en diskriminering som stred mot grundlagen. En översyn av lagstiftningen har pågått sedan dess. I avvaktan på att den ska bli klar tillämpas samma åldersgräns (16 år) som för heterosexuella.

18. Flyktingars rättigheter

Hongkong har inte ratificerat 1951 års flyktingkonvention och saknar ett regelverk för hur asylsökande ska behandlas. I praktiken finns ett relativt väl fungerande system för flyktingmottagande (ca 3 000 årligen). De flesta asylansökningar avvisas, alternativt söker man finna andra mottagarländer i samarbete med UNHCR:s lokala kontor.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det finns stora tillgänglighetsproblem för personer med funktionsnedsättning, framför allt i byggnader och allmänna kommunikationsmedel. Vissa

förbättringar har skett på senare år för de ca 350 000 personerna med funktionsnedsättning i Hongkong. Verksamma medel har varit en skärpt lagstiftning samt ett enträget arbete av Equal Opportunities Commission.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Hongkong har en rik flora av frivilligorganisationer som bidrar till en öppen och livlig debatt om mänskliga rättigheter. Amnesty International, Human Rights Watch med flera har kvalificerade företrädare på plats och ett eget lokalt nätverk. Inriktningen hos organisationerna är mestadels att stödja MR-arbetet i fastlands-Kina.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

De flesta MR-organisationer i Hongkong får internationellt stöd. EU-kretsen upprätthåller ett nätverk av MR-organisationer som träffas regelbundet. Sida ger stöd till advokater som försvarar MR-aktivister i Kina. Olof Palmes Internationella Center samarbetar med China Labour Bulletin som stöder arbete för bättre arbetsvillkor i Kina. Rädda barnen bedriver ett samarbete kring företagens sociala ansvar (CSR).